

VÝZKUMNÉ STRATEGIE KVALITATIVNÍHO VÝZKUMU

Lucie Jarkovská, Ph.D.

Kvalitativní výzkum

se v sociálních vědách zaměřuje na

- hlubší porozumění sociálním fenoménům
- porozumění sociálních aktérů světa – snaha pochopit jejich perspektivu (v pedagogickém výzkumu např. perspektiva žáků a žákyň, vyučujících, rodičů...)
- velké množství informací o malém počtu jedinců/jevů
- komplexní a holistické uchopení tématu – k redukci zkoumané reality dochází až v průběhu výzkumu, na základě předběžného vyhodnocování dat
- mapování sítě vztahů

Kvalitativní výzkum

- Nemá striktní pravidla
- Dopředu není možné si naplánovat pevný a nezměnitelný plán postupu
- Výzkumníci/ice musí být připraveni následovat flexibilní plán výzkumu, který se neustále mění a vyvíjí

Proto je důležité

Proto je důležité

- Pečlivě **zaznamenávat data a systematicky je uchovávat** (management dat)
- Postupně je vyhodnocovat, s **analýzou začít hned**, nečekat „až budu mít všechno“
- Na základě zjištění průběžné analýzy klást nové výzkumné otázky, **flexibilně upravovat plán postupu** (na začátku např. počítáte s 8 rozhovory, ukáže se ale, že téma je nenasycené, rozhodnete se proto, že jich potřebujete více)
- Metodologii pojmout jako **popis výzkumné cesty** (ne opisovat poučky z učebnic)

Induktivní postup

- Sběr dat
- Nalezené pravidelnosti/souvislosti
- Interpretace
- Teorie

Indukce (generalizace) je vyvození obecného závěru z dílčích poznatků. Platí-li pro předmět A1 určitá skutečnost B, pro předmět A2 také skutečnost B, pro n-tý předmět A_n také skutečnost B, pak indukce je název pro náš úsudek, že pro všechny předměty A platí skutečnost B. Rozlišuje se indukce úplná a neúplná. Neúplná indukce má povahu předsudku. Moderní věda a pojetí přírodních zákonů stojí do značné míry právě na neúplné indukci.

Deduktivní postup

- Teorie
- Hypotézy
- Sběr dat
- Přijaté/zamítnuté hypotézy

Dedukce (lat. deductio – odvození) je proces usuzování, ve kterém se od předpokladů (premis) dochází k závěru z těchto předpokladů vyplývajícího, přičemž odvozování je jisté, nikoliv jen pravděpodobné. Jde tedy o základní postup při dokazování.

Metodologie je úzce propojena s teorií a analýzou

Teorie

- je inspiračním zdrojem
- poskytuje terminologický aparát
- obrací výzkumnickou pozornost určitým směrem (vycházíme-li z interakcionismu, zajímají nás mezilidské interakce)
- Je součástí způsobu analýzy dat – nabízí rámce pro interpretaci dat
- V mnoha typech kvalitativního designu je teorie zároveň metodologií (analýza diskurzu)
- Využití teorie odlišuje výzkum od žurnalistiky. Výzkum není reportáž, kde stačí položit otázky a sepsat odpovědi do článku.

Kvalitativní výzkum postupuje cirkulárně, tj. nemá pevný začátek a konec! Výzkumný plán je méně standardizovaný. Výzkumník se vrací k předchozím fázím, opakuje je a modifikuje.

- TÉMA
- KONCEPTUALIZACE A KONTEXTUALIZACE
- VÝZKUMNÝ PROBLÉM/CÍLE VÝZKUMU
- VÝZKUMNÁ OTÁZKA
- VOLBA VÝZKUMNÉHO DESIGNU
- TECHNIKY SBĚRU DAT
- STRATEGIE VÝBĚRU PŘÍPADŮ
- SBĚR DAT V TERÉNU
- ANALÝZA DAT
- VÝZKUMNÁ ZPRÁVA/BAKALÁŘSKÁ PRÁCE/ODBORNÝ ČLÁNEK

MODEL VÝZKUMU

PREEMPIRICKÁ FÁZE

Ujasnění oblasti výzkumu, studium literatury a kontextu

téma → výzkumné otázky → jaká data potřebujeme k zodpovězení

EMPIRICKÁ FÁZE

Na základě preempirické fáze volíme jaká data a jak budeme sbírat a jak je analyzovat

design → sběr dat → analýza dat → odpověď na otázky

podle Punch, K. 2008. *Úspěšný návrh výzkumu*. Praha: Portál.

Kvalitativní výzkum

Výzkumný design (metody)

- Etnografie
- Případová studie
- Analýza diskurzu
- Actor-network teorie (ANT, teorie sítí aktérů)
- Interpretativní fenomenologická analýza (IPA)
- Narativní analýza
- Zakotvená teorie

Techniky

- Pozorování
- Rozhovor individuální
- Rozhovor skupinový
- Analýza textu/obrazu/video
- Mapování vztahů a procesů
- Experimentální techniky

Etnografie

- cílem poskytnout detailní, hloubkový popis každodenního života
- Clifford Geertz – Interpretace kultur (1973, česky 2000) **hustý popis** (thick description)
 - studium kultury na základě významů (obecných, skupinových, individuálních): Člověk je živočichem, který kolem sebe spřádá významovou síť (Max Weber)
- důležitý je dobrý popis situací
- kořeny v sociální a kulturní antropologii 19. století
- nejen popis, ale i interpretace

Etnografie

- Různé zdroje dat – analýza rámovaná porozuměním kultuře
- Dlouhodobá přítomnost v terénu – **zúčastněné pozorování** – výzkumnice/ík se snaží porozumět tomu, jaké to je žít v dané (sub)kultuře, proto se stávají účastníky zkoumaného, zároveň se snaží zachovat zřetelnou pozici výzkumníka
- Etnografie se často snaží „dát hlas“ těm, kteří jsou zneviditelnováni či utlačováni, etnografové/ky se stávají „advokáty“ těch, které zkoumají
- Ethnographers voice – etnografie by měla být považována za společný produkt propojenosti životů etnografů/ek a jimi zkoumaných objektů ([Hoey 2008](#)).

Etnografická data

- Pozorování, rozhovory, odposlechnuté konverzace, mediální produkty, popis prostředí...
- Gate keepers – informátoři - snaha nalézt klíčové osoby
- Rozhovory se odvíjejí od předchozích pozorování – „doptávání se“, pátrání po významu pozorovaného, otevřené otázky, často se podobají běžné konverzaci – výzkumník/ce ale musí stále udržovat jasné povědomí o vlastní pozici a o tom, co s daty bude dělat

Terénní poznámky – field notes

- Výzkumný deník
- **Popisné poznámky** - portréty jednotlivců, rekonstrukce dialogů, informace o událostech, popis aktivit a reakce jedince na chování ostatních
- **Reflektující poznámky – zárodky** analýzy, postupně se rozvíjející myšlenky z pozorování, reflexe metody, reflexe etických problémů, které při výzkumu nastávají
- Vše co zaznamenáváme je zároveň interpretací
- Důležitá okamžitá následná každodenní práce s terénními poznámkami po návratu z terénu
- Využití technologií – audio a video nahrávky (pozor na přílišné spolehání se na ně, „nemusím dávat tolik pozor, mám to přeci na videu“)

Gender před tabulí: Etnografický výzkum genderové reprodukce v každodennosti školní třídy

- Jak se reprodukuje gender v každodennosti školní třídy?
- Díky dlouhodobému pobytu lze vidět to, co nevidíme na první pohled

T

eorie:

- etnometodologické pojetí genderu
- poststrukturalistické výzkumy dětství a genderu

Metodologie:

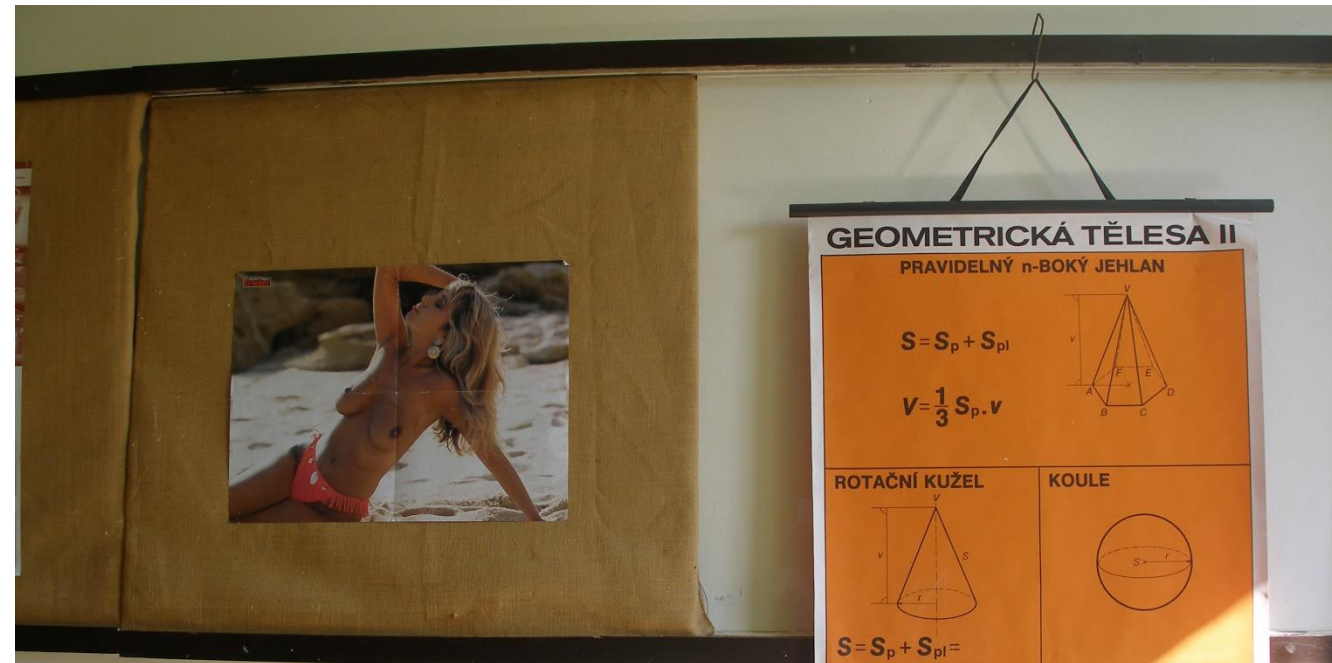
- etnografický design
- případová studie
- analýza diskurzu

Typy dat

- Terénní poznámky
- Výzkumný deník
- Artefakty vytvořené dětmi – obrázky, slohy
- Dotazníčky
- Nahrávky rozhovorů
- Fotodokumentace

Fotodokumentace

GEOMETRICKÁ TĚLESA II
PRÁVĚLNÝ n-BOKÝ JEHLAN

$S = S_p + S_{pl}$

$V = \frac{1}{3} S_p \cdot v$

ROTAČNÍ KUŽEL

$S = S_p + S_{pl} = \pi r^2 + \pi r s$

$V = \frac{1}{3} \pi r^2 \cdot v$

KOULE

$S = 4 \pi r^2$

$V = \frac{4}{3} \pi r^3$

S.... povrch
V.... objem

Drak homosexuál / drak matka

Erik

- **Být holka**

- **Být kluk**

*Kdybych byl holka jmenoval bych se
petra. Musel bych si koupit vybrátor.*

výhody	nevýhody
Učitelé jim nadržují. Nikdo je nemlátí	Mají měsíčky
Jsou udělaní rychlejš než holky.	Stoupne klukům šulin když nechce

Soňa

- Být holka

- Být kluk

Ze začátku bych dostala jiné jméno. Jmenovala bych se:.....Novotný. Dostala bych místo panenek autíčka. Měla bych: jiné vlasy, oči, povahu, hlas, slušnost, oblečení, věci, neslušnost, orgány. Vymýšlela bych různé naschvály. Hůř bych se učila. Dostávala bych horší známky. V budoucnosti bych měla manželku a ne manžela. Měla bych jinou práci. Práci pro muže a ne pro ženu. Poslouchala bych spíš drsnější hudbu.

výhody	nevýhody
nenadává se moc sprostě kamarádila bych se víc s klukama učitelé nám nadržují dostáváme spíš lepší známky	u sexu je to bolí jsou více citlivé musí víc dbát na svoji krásu Měsíčky, musí rodit
nemusí rodit když je těhotný že si vybírá holky podle krásy a ne podle př: zaměstnání nemusí být holka	nadávání sprostě učitelé spíš nenadržují dostávají horší známky

Etika výzkumu

- Informovaný souhlas
- Navazování vztahů ve zkoumaném prostředí

Role výzkumnice/výzkumníka

- Subjektivita a biografie výzkumníka/ice jako součást výzkumného procesu